

z dne 2. marca 1821 stoji o prosilcih za Prešernovo rodbinsko ustanovo dobesedno tole: »Auch scheint es die Billigkeit zu fordern, daß man diesen armen Studenten (t. j. Blažu Urevcu, Francetu Prešernu in Jožetu Prešernu), die auf diese Unterstützung schon *hart warten*, ihre Stipendien . . . flüßig mache...«²

Ker so sočasne izjave in podatki šolskih predstavnikov guberniju gotovo zanesljivi, moramo poznejše podatke o Prešernovem blagostanju v šolskem obdobju let 1819 do 1821 jemati s precejšno rezervo, zlasti še zato, ker so iz druge roke in iz veliko poznejše dobe, kakor so šolski podatki. O Prešernovem blagostanju je zvedel Janez Trdina²⁰ šele leta 1857; sestra Lenka pa kakega izobilja niti ne omenja. Vse torej kaže, da Prešeren v teh letih ni živel v izobilju, pač pa si je moral ob pičli podpori stricev služiti denar s kondicijami in inštrukcijami ter je videl v Prešernovi ustanovi ali v štipendiji šolninskega fonda izhod iz neprijetnega gmotnega položaja. Teh brig ga je odrešila šele Prešernova rodbinska ustanova, podeljena mu z odlokom gubernija z dne 2. marca 1821.²¹

Iz tega vidika bo razumljiva marsikatera črta Prešernovega značaja in tudi nekoliko pesimistični ton njegovih zgodnjih pesmi.

Opombe: Dokumenti o Prešernovi prošnji za štipendijo šolninskega fonda niso bili doslej znani. Edini, ki je vedel zanje, je bil pokojni prešernoslovec dr. Avgust Zigon, ki je nekaj listin izločil iz gubernijskega arhiva in jih združil neurejene v nov konvolut brez posebne oznake. Toda tudi dr. Zigon še ni vedel za pravo vzročno zvezo, ker ni imel v rokah vseh podatkov. Te sem postopoma odkrival v zvezi z dokumenti za Prešernovo rodbinsko ustanovo, in sicer v arhivu bivšega licejskega rektorata (danes v Osrednjem državnem arhivu Slovenije). Citirani Zigonov konvolut sem začasno označil z A, licejske akte pa z LA. — Originali Prešernove prošnje se niso ohranili, ker je dobil Prešeren vse dokumente nazaj. Manjkajo tudi točni prepisi. — ¹ Mal: Zgodovina slovenskega naroda II., 422. — ² D. Ludvik: Prešeren in Prešernova ustanova (rokopis). — ³ LA št. 272 z 27. I. 1820 in št. 1285 z 4. II. 1820. — ⁴ LA No. 5423/1816 z 31. V. 1816. — ⁵ Mal l. c. str. 592. — ⁶ Mal l. c. str. 588/592. — ⁷ LA št. 14757/5456 z 11. XII. 1818 in št. 12411 z 1. X. 1819. — ⁸ LA št. 15676/1819 z 22. XI. 1819. Ta štipendija je bila že starejšega datuma. — ⁹ Št. 7002 in 15402 z 26. XI. 1819 (citirano po A št. 144 et 155 z 26. XII. 1819). — ¹⁰ LA št. 12411 z 1. X. 1819. — ¹¹ LA št. 15600/1819 z 22. XI. 1819. — ¹² A št. 1500/4055 z 26. XI. 1819. — ¹³ A št. 17099/1819 z 24. XII. 1819. Počakala je na zahtevo gubernija. — ¹⁴ A št. 144 et 155 z 26. XII. 1819. Napako v podatku 10 je Ravnikar v svojem predlogu popravil. — ¹⁵ A št. 17099 et 17512 z 7. I. 1820. — ¹⁶ Kidrič: Prešeren II., str. 34, 37. — ¹⁷ Kidrič l. c. 35. — ¹⁸ Tudi dr. Kidrič navaja (Prešeren II., 35), da so strici preskrbovali Franceta le s potrebnim »drobižem«. — ¹⁹ LA akti za leto 1820 ad Nr. 18. — ²⁰ Janez Trdina: Dve ljubici (LZ 1905, str. 12). — ²¹ Glej opombo 2. Popravi: Kidrič: Prešeren II., str. 34.

Dušan Ludvik

CANKARJEVO »OČIŠČENJE IN POMLAJENJE« V FRANCOŠCINI

Znano predavanje »Očiščenje in pomlajenje«, ki ga je imel Ivan Cankar v Trstu 20. aprila 1918, je bilo komaj dva meseca potem, ko je bilo objavljeno v ljubljanskem »Napreju« (27.—29. aprila 1918), prevedeno v francoščino. Še v času vojne namreč je ob pospešeni propagandi za ustanovitev Jugoslavije in v borbi za njeno bodočo notranjo ureditev, ki naj bi slonela na demokratičnih načelih, prinesla to predavanje julijska številka II. letnika švicarske revije »Yougoslavie« (1918, 218—19), ki je izhajala od 31. julija 1917 v Zenevi. Bilo je sicer močno skrajšano, toda tako, da je podalo vodilne misli Cankarjevih izjav. Prevod je bil natisnjen v sklopu nepodpisanega članka »Réorganisation des partis politiques slovènes«, v katerem je pisec poročal o pomladitvi in preosnovi vseh slovenskih političnih strank v letih 1917—18 in tudi socialno-demokratske. Uvodoma je člankar poudaril velik politični

pomen nastopa socialističnih »mladinov«, ki so si v reviji »Demokraciji« ustvarili glasilo in združili pod svojim okriljem mlade intelektualce in najvažnejše slovenske pisatelje in pesnike, med katerimi je tudi Ivan Cankar. Ob tej priliki člankar identificira stališče revije »Yougoslavie« s stališčem »Demokracije«. V naslednji, avgustovi številki je urednik na uvodnem mestu revije (str. 225—32) ponatisnil »Našo poslanico« iz 1. številke mladinske socialistične revije »Demokracije« (1918, 1—4) in pod črto dodal opombo, v kateri ponovno poudarja, da se okoli te revije zbirajo vsi pomembnejši slovenski intelektualci, med njimi kot najznamenitejša Oton Župančič in Ivan Cankar.

Od kod in na kakšen način je na pozno pomlad 1918 prišlo to Cankarjevo predavanje čez mejo v Svico? Ista julijska številka, ki je prinesla prevod njegovega predavanja, je na prvem mestu priobčila (str. 185—88) prevod članka »Po novi poti«, ki ga je napisal za ljubljansko »Demokracijo« dr. Josip Ferfolja, odvetnik iz Trsta. Ta mož, ki ga »Yougoslavie« imenuje (str. 185) »voditelja (leader) jugoslovanskih revizionističnih socialistov«, je kot predsednik tržaškega »Ljudskega odra« aranžiral Cankarjevo predavanje in imel v rokah rokopis tega predavanja, ga dal pretipkati in poslati v objavo ljubljanskemu »Napreju«. Domnevam, da je dr. Ferfolja poleg revije »Demokracije« po nekem neznanem, ilegalnem kanalu iz Trsta poslal v Zenevo tudi kopijo Cankarjevega predavanja kot najbistrejši izraz ideološkega gledanja socialističnih »mladinov«. To svojo domnevo opiram na dejstvo, da so v reviji »Yougoslavie« prevedena mesta, ki jih ni v objavi Cankarjevega predavanja v »Napreju«, so pa v rokopisu in se je torej mogel prevod izvršiti samo po točnem prepisu predavanja, ki so ga napravili v pisarni dr. Ferfolje v Trstu. Vse to se je gotovo zgodilo s privoljenjem in vednostjo Ivana Cankarja. Mesta, ki so prevedena iz predavanja, so naslednja (citirano po CZS XIX): str. 24, 5.—13. vrsta; str. 28, 24.—26., 31.—33. vrsta; str. 29, 6.—10. (po smislu), 15.—19. vrsta; str. 30, 30.—31. vrsta; str. 31, 1.—13., 16.—18., 21.—23. vrsta. Na dveh mestih je sicer naznačeno, da je predavanje pretrgano, vsi ostali stavki pa so med seboj spretno povezani, tako da v prevodu ni opaziti, da bi bili to le posamezni odlomki, iztrgani iz celote. To bi bil torej prvi, doslej znani prevod Cankarjevih del v francoščino.

France Dobrovlje

SLOVENSKA POBOTNICA IZ 1743

V Mestnem arhivu ljubljanskem hranijo med prilogami k »Ausgab-Buech« za leto 1743, list 65 (št. 211 v oddelku o plačanih obrestih) rokopisno slovensko pobotnico. Našel jo je tov. prof. Jožko Prezelj in mi jo ljubeznivo prepustil v objavo; lepo se mu zahvaljujem za to kakor za fotografski posnetek, ki je danes na razpolago v rokopisnem oddelku Narodne in univerzitetne knjižnice (inv. št. 58/49). Pobotnica na listu pisarniškega formata s pečatom levo od podpisa ima v veliki in jasni pisavi naslednje besedilo:

Quitenga

Sa steri prauim 4: Guldinarij Nemskega stiuiła, Is katerimi meni sdolei podpifani od 20. 9bra 1742. Inu fupet do tega dneua 1743. Leita od Teh per Lublanskim mestu Leshiozhih 100. Guldinarij Nemskih po 4. od stu od enga leita pritekaiozhlega Interesa na danashni dan Is mestne Camraske Skrine, ali Cafe gotou je Plazhén. Letu Skashe moie podpifanie, inu lastni Pezhat. Danu u Lublani ta 21. 9bra 1743.

Anna Maria Pollanka.

Ker so vse druge ohranjene pobotnice, priložene h knjigam izdatkov, iz tiste dobe, nemške, ker je iz prve polovice 18. stoletja ohranjenih malo slovenskih rokopisov in so, kar jih je, po večini nabožne vsebine (prim. Kidrič, CJKZ, III, 73), je zgornji slovenski akt iz poslovnega življenja toliko zanimivejši.

M. Rupel